

Zorg en wonen

Een praatje in een zonnig hofje

Roelof Dilling (links)
bij het hofje naast het
Markhuis in Grolloo

Woningtekort, eenzaamheid, vergrijzing, ziektes en exploderende zorgkosten lijken afzonderlijke vraagstukken, maar zijn nauw met elkaar verbonden. De juiste samenwerkingen leiden tot waardevolle oplossingen.

Floor Milikowski beeld Merlin Dalemán

H

et dorpshuis in het Drentse dorp Grolloo wordt ook gebruikt als naschoolse opvang. Binnen spelen kinderen tussen de tafels die op een ander moment worden gebruikt voor koffie, cursussen of bijeenkomsten. Van de buitenkant is niet te zien dat in het bescheiden Markehuis een vergaderruimte, feestzaal en

sportzaal te vinden zijn. Een jaar eerder sprak ik hier uitgebreid met de gepensioneerde dorpsbewoner Roelof Dilling en dorpscoördinator Siny Vink over het succes van de stichting GrollooZorgt, die als missie heeft om mensen langer gezond thuis in het eigen dorp te laten wonen. Destijds waren net de woningen opgeleverd van het hofje dat de stichting realiseerde op het erf naast het dorpshuis, met twaalf woningen voor 55-plussers. De eerste bewoners legden toen de laatste hand aan keukens, vloeren en gordijnen.

Nu zie ik hoe het hofje tot leven is gekomen. In de woonkamers brandt licht, de terrassen staan vol met planten, stoelen, tafeltjes, lampjes en vogelhuisjes. Op de binnenplaats staat een grote tafel met rieten stoelen op een betegeld terras, omringd door gras. Vanuit het hofje rol je zo het Markehuis binnen, precies zoals Dilling en Vink het jaren voor ogen hadden. Om de verbinding nog beter te maken is de ingang van het dorpshuis verplaatst naar de zijkant: de kant die uitkomt bij het hofje. 'We hebben bewust geen ontmoetingsruimte in het hofje zelf gemaakt', vertelde Dilling vorig jaar. 'Zodat de bewoners hierheen komen, waar ook de rest het dorp komt.' Zo is er ook geen al te gedwongen onderlinge afhankelijkheid of gevoel van verplichting. Je hoeft niet altijd bij de buurvrouw aan te kloppen voor boodschappen of een kopje koffie.

Het hofje in Grolloo wordt vanuit het hele land met interesse bekeken. Bewoners, gemeenten en zorginstellingen worstelen overal met de combinatie van woningschaarste, een vergrijzende samenleving en explosief stijgende zorgkosten. Zoals op alle beleidsterreinen is al geprobeerd om de vraagstukken als losse dossiers te behandelen, maar inmiddels is duidelijk dat deze drie dusdanig met elkaar zijn verstrengd dat een gecombineerde aanpak tot waardevolle oplossingen kan leiden. Om dezelfde reden is er veel aandacht voor de Knarrenhofjes, die inmiddels op verschillende plekken in het land bestaan. Ook dat zijn hofjes voor mensen die graag zelfstandig willen blijven wonen, maar wel in onderlinge verbondenheid en betrokkenheid.

De eerste Knarrenhof opende in 2018 in Zwolle: 48 woningen, waarvan 34 koopwoningen en 14 (sociale) huurwoningen. Vastgoedontwikkelaar Peter Prak zag hoe de huidige samenloop van omstandigheden vraagt om andere woonvormen. Liedeke Reitsma had behoefte aan een fijne woonomgeving om als alleenstaande moeder van inmiddels volwassen kinderen haar oude dag door te brengen; een plek waar burens elkaar helpen als er een boodschap moet worden gedaan, als er iemand naar het station moet worden gebracht of behoefte heeft aan een praatje. Prak had als ontwikkelaar goed zicht op grondzaken, bestemmingsplannen, bouwprocessen, juridische kaders en financiën. Na een eerste gesprek met Reitsema zag hij al snel de meerwaarde van het hofje dat zij voor ogen had.

Inmiddels zijn er verspreid over het land dertien Knarrenhofjes, zijn er twintig in ontwikkeling en telt de lijst van ingeschreven geïnteresseerden meer dan zeventigduizend namen. 'Terwijl we maar drieduizend mensen een plekje kunnen geven de komende jaren', aldus

Peter Prak in gesprek met RTL. Voor een nieuw hofje in Deventer met 23 woningen waren duizend aanmeldingen.

In Grolloo liep het minder storm, maar ook daar werden de woningen binnen korte tijd verhuurd. Bewoners van het dorp kregen voorrang, daarna kwamen mensen met binding met het dorp en vervolgens kwam de rest aan de beurt. Uiteindelijk werd het een mix. De helft komt uit het dorp, maar er zijn ook mensen uit Pieterburen, Tynaarlo en Blauwestad. De jongsten zijn halverwege de zestig, de oudsten boven de negentig. Hoewel het in veel opzichten lijkt op een Knarrenhof, is het dat expliciet niet. 'Wij zijn bewust geen Knarrenhof. Wij hebben gezonde, vitale ouderen. "Knar" heeft een heel andere klank.' Ook is in Grolloo bewust gekozen voor enkel huurwoningen, die worden beheerd door een lokale woningcorporatie en een particuliere verhuurder. Op die manier houdt de stichting GrollooZorgt zeggenschap bij de toewijzing van woningen en blijft het hofje onderdeel van de gemeenschap.

In Grolloo is geen woongelegenheden voor ouderen, zegt Roelof Dilling. 'Veel ouderen, waaronder mijn moeder, moeten daarom op hoge leeftijd verkassen naar Rolde of Gieten. Dat is misschien maar tien kilometer verderop, maar daar moeten ze helemaal opnieuw beginnen. We hadden daarom al eerder bedacht dat de boerderij hier aan de overkant een perfecte locatie zou zijn voor ouderenvoningen. Daarover hebben we een tijd geleden afspraken gemaakt met de eigenaresse.' Toen zij tien jaar geleden zelf naar een ouderenvoning vertrok, was een ondernemer

uit het dorp bereid om de aankoop van het pand en de kavel te financieren. 'Als het niet zou lukken, zou hij de kavel terugkrijgen', aldus Dilling. Maar zover hoefde het niet te komen. Na jaren van overleg met de gemeente, plannen maken, aanvullende financiering zoeken voor asbestsanering en sloop, kon de schop in 2024 de grond in.

Cijfers van het CBS laten zien dat woningen die worden verkocht door ouderen een gemiddelde oppervlakte hebben van 128 vierkante meter. 'De woningdoorstroommultiplier (nieuw scrabblewoord) is nergens zo groot als bij seniorenwoningen', mailt Peter Prak desgevraagd. Als één senior naar een goede passende woning verhuist, dan komen er tot zes verhuisbewegingen in de woonketen van groot naar kleiner op gang. 'Dus eenieder met een beetje gezond verstand over vergrijzing, ontgroening, het zorginfarct, tekort aan bouwlocaties, tekort aan bouwmaterialen, tekort aan bouwvakkers en vergunningverleners, die bouwt voor oud.' Desondanks was vorig jaar maar 6,5 procent van de nieuwbouwwoningen een seniorenwoning.

Bewoners van het hofje in Grolloo kregen niet alleen een woonomgeving met veel sociaal contact, maar hoeven zich ook geen zorgen te maken over mankementen en klusjes. Omdat het een huurwoning is, zijn lekkages of een verstopte dakgoot de verantwoordelijkheid van de verhuurder. Voor losse elektriciteitsdraadjes of een lamp die stuk is, kunnen ze terecht bij GrollooZorgt. 'Er is altijd een vrijwilliger om dat soort klusjes te doen', aldus Siny Vink, die als dorpscoördinator de spil is in het web van vraag en aanbod. Zelf woont ze in een ander dorp in de regio, maar inmiddels kent ze iedereen. 'Ik zoek geschikte matches', legt ze uit. 'Soms ontstaat daar meer uit. Twee dames

die ik aan elkaar heb gekoppeld voor een vervoersvraag, gaan nu altijd samen op stap. Ze gaan winkelen, naar de pedicure en zitten samen op terras.'

Door haar jarenlange ervaring in de zorg kan ze inwoners van Grolloo ook helpen met allereerste zorgvragen. Het zorgsysteem is ingewikkeld geworden, zegt ze. Vink helpt met afspraken maken in het ziekenhuis, aanmeldingen bij de thuiszorg, bellen met de juiste specialist als die niet goed bereikbaar is. Vink en het vrijwilligersnetwerk zijn inmiddels niet meer weg te denken uit het dorp. Ook bewoners die eerder stellig zeiden haar hulp niet nodig te hebben, weten haar te vinden. 'Mensen vinden het inmiddels leuk om dingen voor elkaar te doen', zegt ze.

GrollooZorgt liet onderzoek doen door de Aletta Jacobs School of Public Health. Daaruit blijkt dat sinds Vink's intrede in het dorp het aantal huisartsenbezoeken significant afnam en er 25.000 euro aan huisartsenkosten werd bespaard. 'Dan hebben we het nog niets eens over specialisten, vervoer en andere kosten. Iemand die zich veilig voelt, gaat minder snel naar de dokter, heeft minder hoofdpijn, minder ruzie, minder gedoe met burens en kinderen.' Een gevoel van veiligheid zorgt niet alleen voor een aangename leven, maar gaat ook gepaard met lagere kosten voor zorg, jeugdzorg, uitkeringen, schuldenproblematiek en aanverwante kosten.

Oftewel, veel hangt met elkaar samen. Om de zorgkosten te verlagen hoeven we niet per se ouderwets te bezuinigen. Het bouwen van de juiste woningen, leefomgevingen en sociale netwerken kan veel kosten besparen. Eenzaamheid, depressies en chronische zorgklachten kunnen in een deel van de gevallen worden verholpen met andere middelen dan therapie of medicijnen.

Links: Joyce Jacobs met bewoners van De Wulverhorst in Oudewater

Rechts: instelling de Hofstee, naast het Markenhuis in Grollo

Bij het ontvangen van de Cruquius Penning in 2021 vertelde arts en gezondheidspionier Machteld Huber over een oudere vrouw die recent weduwe was geworden en wekelijks bij de huisarts kwam voor ernstige pijnklachten in haar knie. Die schreef pijnstillers voor en verhoogde de dosering tot het uiterste, maar de pijn bleef. Toen de huisarts wat dieper met de vrouw in gesprek ging, bleek dat zij zich na het overlijden van haar man eenzaam voelde, ook omdat ze nooit kinderen had kunnen krijgen. Toevallig had de huisarts kort daarvoor gesproken met de manager van een kinderdagverblijf, die bijna bezweek onder de werkdruk. Zij bracht de twee met elkaar in contact, waarna de oudere vrouw ging voorlezen aan de kinderen. De huisarts kwam haar op een dag tegen op straat en vroeg hoe het ging met de knie. Het deed nog wel pijn, zei ze, maar die pijn deed er niet meer toe. Die werd in positieve zin overschaduwd door een nieuwverworven onderdeel van haar leven. Voorlezen bracht haar sociaal contact, betekenis en zingeving.

Kort voor de zomervakantie spreek ik Huber via een videoverbinding. Ze heeft het druk, eigenlijk al meer dan tien jaar, sinds haar mailbox explodeerde na een interview in de *NRC* over haar promotieonderzoek, waarin ze een nieuw 'gezondheidsbegrip' lanceerde, de term 'positieve gezondheid'. Daarmee bood ze een alternatief voor de heersende definitie van de Wereldgezondheidsorganisatie uit 1948: 'volledig lichamelijk, geestelijk en sociaal welzijn'. Een uitgangspunt dat onrealistisch, achterhaald en niet meer relevant is, zegt Huber. Want zo bezien mankeert iedereen wel wat, is iedereen patiënt en creëren we onbeheersbare zorgkosten.

Zeker nu het merendeel van de klachten gaat om chronische aandoeningen.

Na jarenlang onderzoek naar de eigen interpretatie en beleving van patiënten van hun gezondheid, zag Huber dat mensen hun gevoel van gezondheid niet alleen relateren aan medische kwesties, maar ook aan gelukkig zijn, geloof in de toekomst, acceptatie en zingeving. En hoe gezonder iemand zich voelt, hoe minder beroep hij of zij zal doen op de formele zorg. Gezondheid, zegt Huber, is dynamisch en de mens is meer dan een fysiek lijf.

'Dus eenieder met een beetje gezond verstand over vergrijzing en het zorginfarct, die bouwt voor oud'

Samen met Henk Smid, directeur van ZonMW, een instituut voor de financiering van innovatie en onderzoek in de gezondheidszorg, hoogleraar huisartsgeneeskunde André Knottnerus en een aantal collega-onderzoekers kwam Huber tot een andere definitie van gezondheid: 'Gezondheid als het vermogen je aan te passen en je eigen regie te voeren, in het licht van de sociale, fysieke en emotionele uitdagingen van het leven.'

Machteld Huber, die behalve geneeskunde ook filosofie studeerde, verdiepte zich vervolgens in de bredere context van gezondheid en concludeerde op basis van een grote hoeveelheid onderzoek dat zingeving, psychische gesteldheid, kwaliteit van leven, meedoen in de samenleving en je dagelijks functioneren net zo belangrijk zijn voor gezondheid als voeding en beweging. Na een stortvloed aan enthousiaste reacties uit

binnen- en buitenland richtte ze in 2015 het Instituut voor Positieve Gezondheid op.

Zorginstellingen, gemeenten, provincies en andere organisaties kloppen aan bij het instituut voor advies en ondersteuning bij een andere aanpak. Als voorbeeld noemt Huber de regio Mooi-Maasvallei, op de grens van Noord-Limburg en Oost-Brabant. De gemeenten Gennip, Land van Cuijk en Bergen werken daar al jaren samen met zorginstellingen, maatschappelijke organisaties, bedrijven en inwoners om de gezondheid en leefbaarheid in de regio te versterken. Omdat de regio sneller vergrijst, er een bovengemiddeld tekort aan arbeidskrachten is, voorzieningen schaars zijn en het relatief geïsoleerd ligt, was de urgentie om andere oplossingen te zoeken al vroeg aan de orde. Geïnspireerd door het werk van Huber kozen de gemeenten ervoor om de focus te verleggen van ziekte naar zinvol leven en ze besloten om preventie centraal te stellen. Er werd vol ingezet op samenwerking tussen verschillende beleids terreinen en betrokken organisaties. Het leidde tot een keur aan maatregelen en ingrepen, variërend van het aanleggen van wandelpaden en moestuinen en het plaatsen van bankjes, tot hechte netwerken van informele en formele zorg.

Vorig jaar publiceerde de Universiteit Utrecht een onderzoek naar het initiatief MooiMaasvallei en concludeerde dat de regio een koploper is in de transitie naar regionale gezondheidsnetwerken. De onderzoekers benadrukken de kracht van de visionaire voorzitter Pauline Terwijn en van de pioniers die zich als eerste aansloten. Zoals huisarts Hans Peter Jung, die vol overtuiging aan de slag ging met de aanpak van Huber. Zorgverzekeraar VGZ gaf hem de ruimte om te experimenteren met een abonnementsstelsel waarbij hij een vast bedrag per jaar per patiënt ontving in plaats van een vergoeding per consult. Dat gaf hem de ruimte om meer op maat te werken. Een

patiënt die met hoofdpijn binnenkomt, bang is voor een hersentumor en graag een scan wil laten maken, blijkt na een goed gesprek vaak eigenlijk heel andere behoeften te hebben. Deze aanpak leidde tot minder consulten in zijn praktijk en tot 25 procent minder doorverwijzingen naar het ziekenhuis.

Overigens werd Jung, die in 2021 samen met Machteld Huber en collega Karolien van den Brekel-Dijkstra een handboek publiceerde over positieve gezondheid in de huisartsenpraktijk, ook geconfronteerd met de keerzijde van zijn succes: de bestuursvoorzitter van een ziekenhuis in de regio belde hem met felicitaties, maar ook met een waarschuwing: als het aantal doorverwijzingen naar specialisten in het ziekenhuis substantieel zou dalen, kwam het ziekenhuis zelf in de problemen. >

In de publicatie *De maatschappelijke waarde van een gezonde en groene leefomgeving* laat het RIVM zien dat er een duidelijk verband is tussen een aantrekkelijke, gezonde leefomgeving en een afname van gezondheidsklachten, wat een flinke kostenbesparing oplevert. Zo is inmiddels duidelijk dat voldoende beweging het risico verlaagt op hart- en vaatziekten, diabetes, depressieve symptomen en verschillende soorten kanker. Bij ouderen verlaagt voldoende beweging het risico op botbreuken, lichamelijke beperkingen, cognitieve achteruitgang en dementie. Kinderen die voldoende bewegen hebben minder kans op diabetes en hebben sterkere botten. Het rapport refereert aan een inmiddels beroemd onderzoek onder leiding van gezondheidspsycholoog Mathew White. Hij berekende dat meer beweging en meer contact met de natuur in Engeland een jaarlijkse kostenbesparing van ruim 2,5 miljard euro zou opleveren.

In Nederland deed onderzoeksbureau Decisio in opdracht van de gemeente Dordrecht onderzoek naar de waarde van een nieuw stadspark. De gemeente wil de stad groener, gezonder en aantrekkelijker maken en beter bestand tegen weersextremen. Door bestaande stukken groen met elkaar te verbinden en opnieuw in te richten, moet een stadspark XL ontstaan, dat bewoners stimuleert om meer te wandelen, fietsen en sporten. De afname van stress en de toegenomen gezondheid zouden volgens Decisio een jaarlijkse kostenbesparing van 44,5 miljoen euro opleveren. De noodzakelijke investering om het park te realiseren, zou over een periode van dertig jaar 3,7 keer worden terugverdiend.

De Wereldgezondheidsorganisatie trok onlangs aan de bel over de ingrijpende gevolgen van eenzaamheid en gebrek aan sociaal contact. In een langdurig onderzoek van 2014 tot 2023 gaf wereldwijd een op de zes mensen aan hier last

waar de bewoners tot bloei komen zijn misschien niet zo sexy als glimmende appartementencomplexen voor *high potentials*, maar uiteindelijk 'is het kleine succes van de zorg voor de meest kwetsbaren het allerbelangrijkste', zegt hij.

Hartzema verzet zich tegen de zakelijke, eenzijdige blik die hij tegenkomt in alle beleidsbubbel en systemen waar hij mee te maken heeft. De wereld van bouw en ruimtelijke ordening is vooral bezig met woningen en vergeet na te denken over scholen, parken, zorg en de vraag wat voor samenleving we aan het bouwen zijn. De wereld van de zorg is zo strak en ingewikkeld ingericht, met zoveel regels en kaders, vereisten en voorschriften, dat de basale vraag van kwaliteit van wonen vaak naar de achtergrond verdwijnt. 'Je krijgt hierdoor gebouwen waar alles volgens de regels klopt, maar waar de menselijkheid ontbreekt', zegt Hartzema.

Toch lukte het hem onlangs om de twee werelden bij elkaar te brengen: in Papendrecht ontwierp hij de zorgzame buurt Kraaihoek met 78 gezinswoningen en 59 levensloopbestendige appartementen voor mensen met een zorgbehoefte. Woningcorporatie Woonkracht en ontwikkelaar Heijmans kozen bewust voor een wijk waarin jong en oud samenwonen en waarin de bewoners door een slimme opzet samen een 'zorgzame buurt' vormen. Mensen kennen elkaar, helpen elkaar en kijken naar elkaar om, is het idee.

Henk Hartzema was verantwoordelijk voor het ontwerp dat zorg en wonen met elkaar verbindt. De wijk is ingericht voor voetgangers zodat mensen elkaar tegenkomen en bewoners die minder mobiel zijn ook volop bewegingsvrijheid hebben. Er zijn handige rijroutes voor nachtzusters en er is een plek waar de thuiszorg altijd makkelijk kan parkeren. 'Dat scheelt heel veel verloren tijd en dus geld.' Bovendien liggen de zorgwoningen en niet-zorgwoningen aan dezelfde straat.

binnen zijn gericht, terwijl er in de vergrijzende buurt met een relatief kwetsbare bevolking een grote zorgbehoefte is. Is het mogelijk om zorg net zo in te bedden in de buurt als scholen en sportverenigingen? 'Daarvoor hebben we een revolutie nodig van onderop en van bovenaf', zegt Henk Hartzema. 'En we hebben voorbeelden nodig: een nieuw beeld en een nieuw verhaal.'

En van die voorbeelden vind ik in Oudewater, een trots middeleeuws stadje midden in het Groene Hart. Wie op de kaart kijkt, ziet een verzameling straten en grachtjes omringd door groene weilanden en dat is precies wat ik aantref. Door de strenge regels om het gebied 'groen' te houden is er weinig verkeer, is er weinig verandering, zijn de reistijden naar andere dorpen en steden relatief lang en voelt het een beetje alsof de tijd stilstaat. Net als de gemeenten in MooiMaasvallei ligt Oudewater relatief geïsoleerd, maar mede daardoor is er ook sprake van een hechte, betrokken gemeenschap. Het is dan ook geen toeval dat juist hier een succesvolle samenwerking is ontstaan tussen zorginstelling De Wulverhorst en de lokale bevolking en ondernemers.

Als ik het woonzorgcentrum aan de rand van het stadje binnenloop, heerst er in de gemeenschappelijke ruimte op de begane grond een vrolijke sfeer. Ouderen met verschillende zorgbehoeften en medewerkers zitten aan de koffie, aan de lange tafel bij de receptie zit een groepje jongeren met een verstandelijke beperking uitbundig te kletsen. Als directeur Joyce Jacobs uit de lift tevoorschijn komt, wordt de sfeer nog iets uitbundiger. 'Hoi Joyce!' klinkt het. Jacobs loopt naar ze toe en maakt een praatje. Ze kent iedereen, de verhalen en achtergronden.

Bij De Wulverhorst is niemand in eerste instantie patiënt, maar is iedereen vooral gewoon mens, vertelt ze als we in haar kantoor zitten. Achter haar aan de muur hangt een poster van het Institute for Positive Health met daarop de kernwaarden van 'positieve gezondheid' die voor haar al jaren een bron van inspiratie zijn. 'Ik heb lang als verpleegkundige in ziekenhuizen gewerkt', legt ze uit. 'Dat is heel *hands on*, effectief, tsjak tsjak tsjak. Toen kwam ik in de zorg voor verstandelijk beperkten terecht en daar werkt dat niet.' Dat werd haar goed duidelijk toen ze te maken kreeg met een cliënt die veel agressief gedrag vertoonde. Om hem te beheersen, plaatsden ze hem achter zware deuren en beperkten ze hem steeds verder in zijn bewegingsvrijheid. Totdat Jacobs hem zag opfleuren tijdens een feestje. 'Hij had het heel gezellig. Toen begreep ik dat we iets niet goed deden en ben ik meer gaan denken vanuit positieve gezondheid: hoe kunnen we zijn leven leuker maken in plaats van ellendiger?'

Jacobs heeft er inmiddels veertig jaar in de zorg opzitten en weet heel goed wat er wel en niet kan. Tegen alle vanzelfsprekende processen in heeft ze in De Wulverhorst allerlei verschillende

'Je krijgt gebouwen waar alles volgens de regels klopt, maar waar de menselijkheid ontbreekt'

van te hebben. Eenzaamheid kan leiden tot een overvloed aan gezondheidsproblemen, variërend van depressies en angststoornissen tot hartklachten en beroertes. Het gebrek aan sociaal contact heeft niet alleen impact op gezondheid, maar ook op het bredere welzijn, het onderwijs, de economie en de samenleving in brede zin. Gelukkig is er ook hoop: gericht beleid of een juiste interventie kan al snel veel verschil maken. 'Een glimlach of een praatje kunnen het leven mooier maken.'

Er is dus volop reden om de wereld van de zorg en die van de ruimtelijke ordening bij elkaar te brengen. Maar hoe creëren we woningen, buurten en dorpen waar het welzijn van de mens en de gemeenschap centraal staan? Het is een vraag die architect en stedenbouwkundige Henk Hartzema al tientallen jaren bezighoudt. Zorgzame buurten

'Met een zonnetje en een bankje voor de deur. Zodat je niet eerst in een centrale hal terecht komt, met de geur van doorgedroogde groenten.'

Ze vonden elkaar in 'humane waarden', zegt Hartzema over de samenwerking met Woonkracht en Heijmans. Voordat ze concreet aan de slag gingen, maakten ze een manifest met uitgangspunten, een lijst met vooral 'menselijke aspecten'. Die aanpak is bijzonder, weet hij, terwijl het vanzelfsprekend zou moeten zijn. 'Het vormgeven vanuit maatschappelijke vraagstukken is van oudsher een excellentie die we in Nederland hebben. Maar dat zijn we helemaal kwijt.'

Hij koestert de samenwerking waar die intentie wel aanwezig is, zoals nu in de wijk Holy Zuidwest in Vlaarding. Daar is een enorme hoeveelheid zorginstellingen die allemaal erg naar

vormen van zorg, ondersteuning en doelgroepen bij elkaar gebracht. Bovendien is ze erin geslaagd om de wereld binnen de muren van het zorgcentrum en de buitenwereld nauw met elkaar te verbinden. Bewoners uit de stad (die de omvang heeft van een dorp) helpen elkaar met huishoudelijke klusjes en ondersteuning, ouderen uit haar woonzorgcentrum brengen de post rond in het dorp of maken notulen bij de vergaderingen van de cliëntenraad, jongeren met een verstandelijke beperking en dementerende ouderen drinken samen koffie. De vrijwilligers van Tafeltje Dekje maken altijd even een praatje om te horen hoe het gaat. Lokale ondernemers zijn eigenaar geworden van een hotel dat functioneert als werkplek voor mensen met een verstandelijke beperking en een deel van de zorgwoningen is te vinden in een 'gewoon' appartementencomplex met een ontmoetingsruimte even verderop.

Dat was anders toen Jacobs in 2017 aantrad als bestuurder. Het was de vraag of de relatief kleine zorginstelling zelfstandig kon blijven voortbestaan of moest fuseren. 'Die vraag komt deels voort uit een vertekend beeld van de werkelijkheid', zegt ze. 'Op de tekentafel leidt meer volume tot meer efficiëntie, maar in de praktijk werkt een beperkte omvang juist heel goed. Als je tenminste niet uit bent op winst.' Door voort te blijven bestaan als zelfstandige stichting is dat voor De Wulverhorst niet nodig en kan alle geld en aandacht uitgaan naar de vraag die iedere dag centraal staat: hoe zorg je dat je leuk, lekker, gezellig oud kunt worden in Oudewater? 'Daarvoor hanteren we een zo breed mogelijke aanpak: van huishoudelijke zorg tot zware zorg voor dementie, jong, oud, verstandelijk beperkt, bij ons kan het allemaal', aldus Jacobs. 'Die menging wordt over

het algemeen niet gedaan, want iedereen zegt dat dat niet zomaar kan. Maar het kan dus wel.'

De vraag voor een geïntegreerde aanpak komt nadrukkelijk uit de gemeenschap, zegt ze. 'Mensen willen hier graag blijven wonen.' En ze zijn bereid dat met elkaar mogelijk te maken. 'We hebben geen last van een personeelstekort en we hebben heel veel vrijwilligers, ook van jonge generaties. Ik ben helemaal niet zo somber. Daarmee bereik je ook weinig. We kijken naar wat mensen wel willen.'

Waar Siny Vink in Grolloo de matchmaker is tussen vraag en aanbod, werkt Joyce Jacobs met twee coördinatoren en een 'Touwteam', een vergelijkbaar netwerk van mensen die ondersteuning nodig hebben en mensen die graag iets voor hun dorpsgenoten doen. Ook hier gaat het om vervoer, lampjes vervangen, een praatje of andere overzichtelijke taken, waar anders dure professionals voor moeten worden ingehuurd.

Zorginstelling Kennemerhart maakte een paar jaar geleden een vergelijking tussen de zorgkosten van een fictieve oudere man en vrouw met dezelfde leeftijd en zorgvraag, maar met verschillende woonomstandigheden: de vrouw woonde in een flat met nauwelijks sociaal contact, de man woonde in een hofje met veel sociaal contact. In dit fictieve scenario heeft de man iedere dag een buur die even komt kijken, de vrouw heeft dat niet, moet daarom twee keer per week naar de dagbesteding en heeft meer hulp nodig van de thuiszorg en de wijkverpleging. De zorgkosten voor de man zijn 19.292 euro per jaar, die voor de vrouw 32.744 euro. Bovendien is de kans groot dat de vrouw eerder naar een verpleeghuis zal moeten verhuizen, met jaarlijkse kosten van bijna zeventigduizend euro.

Ondanks de evidente meerwaarde van een bredere blik op zorg en wonen is het niet makkelijk om het voor elkaar te krijgen. Ondanks het succes van De Wulverhorst en de pluimen die Joyce Jacobs overall krijgt voor haar aanpak, is het ieder jaar weer een strijd om de financiering rond te krijgen. De contracten moeten ieder jaar opnieuw worden gesloten. Dat betekent ieder jaar opnieuw laten zien dat haar alternatieve manier van werken verantwoord is. 'Je moet goed weten wat er speelt in je sector en goed verbonden zijn', zegt Jacobs. 'Er zijn altijd mensen die het niet serieus nemen wat we doen.' Niet lang geleden kreeg ze van een functionaris op een serieuze positie te horen: 'Wie denk je wel dat je bent met je Gallisch Dorp.'

Terug in Grolloo, waar de eerste bewoner van het nieuwe hofje haar woning klaarmaakt voor kerst. Siny Vink en Roelof Dilling kennen het ongemak. Ook zij reizen al jaren het land door om bij mogelijke partners, financiers en instanties hun verhaal te doen. Eerst om hun eigen stichting en hofje te kunnen realiseren, nu om ook anderen ervan te overtuigen dat er met een andere insteek meer mogelijk is dan je denkt. Ze waren al te gast bij de toenmalige commissaris van de koning Jetta Klijnsma, presenteerden hun manifest bij het Integraal Zorgakkoord Drenthe en spraken bij de Drentse Zorgtafel met verzekeraar Zilveren Kruis, de GGD, gemeenten en ziekenhuizen. 'De tijd is er rijp voor', zegt Dilling in de vergadering van het Markhuis. 'Dat bewustzijn is overall, ook bij grote organisaties. We kiezen de tactiek van de vallende druppel: blijven praten, blijven beargumenteren, blijven overtuigen.' ■